ES LIFE – DABA PROJEKTS
LIFE03NAT/LV/000082

Ziemeļgaujas ielejas aizsardzība un apsaimniekošana

2003-2007

Projekta pārskats

EU LIFE – NATURE PROJECT
LIFE03NAT/LV/000082

Protection and Management of the Northern Gauja Valley

2003-2007

Layman's report

Latvijas Dabas fonds
2007

Aizsargājamo ainavu apvidus "Ziemeļgauja"

Aizsargājamo ainavu apvidus "Ziemeļgauja" izveidots 2004. gadā. Tas atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā un ietver Gaujas vidusteci ap 140 km garā posmā ar tās ieleju no Gulbenes un Alūksnes rajonu robežas līdz Valmieras pilsētai. Ainavu apvidus platība ir 21749 ha.

Aizsargājamo ainavu apvidus ietilpst Eiropas Savienības aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000*, kas izveidots ar mērķi nodrošināt apdraudēto sugu un biotopu aizsardzību Eiropas mērogā.

Gauja ainavu apvidus teritorijā aktīvi līkumo, kā rezultātā veidojušās daudzas vecupes - vecupju kopgarums vietām pārsniedz pašas Gaujas garumu. Upes ielejai raksturīgā mežu, pļavu un vecupju mozaīka ietver nozīmīgas īpaši aizsargājamo biotopu platības, kas dod mājvietu daudzām retām ķērpju, sēņu, augu un dzīvnieku sugām. Kā Ziemeļgaujai īpaši raksturīgi jāmin Gaujas līkumos dabiski veidojušies meži – primārie meži upju meandru lokos, parkveida pļavas, kas Latvijā kopumā sastopamas reti un kas ir viena no nozīmīgākajām retas vaboles lapukoku praulgrauža dzīvotnēm, lielākais iekšzemes kāpu masīvs Latvijā, Ziemeļgaujas medņu populācija (50-80 gaiļi) un griežu populācija (130-190 pāri).

Ainavu apvidus dabas vērtības apdraudēja galvenokārt pārāk intensīva mežizstrāde un pļavu un ganību aizaugšana apsaimniekošanas trūkuma dēļ. *LIFE-Daba* projekts tika īstenots, lai ierobežotu šos draudus.

Protected landscape area "Northern Gauja"

Protected landscape area "Northern Gauja" was established in 2004. It is located in the north-east part of Latvia and includes River Gauja in length of about 140 km with its valley from the border of Gulbene and Aluksne Districts to Valmiera. The area of landscape area is 21749 ha.

The protected landscape area is included in *Natura 2000* network of protected areas of the European Union established with an aim to ensure protection of endangered species and habitats on European scale.

Gauja is meandering in the protected landscape area thus forming many oxbow lakes – the total length of oxbows in some sections of the valley exceeds the length of Gauja itself. The mosaic of forests, meadows and oxbows characteristic for the river valley includes important territories of protected habitats housing many rare species of lichens, fungi, plants and animals. Primary forests in the meanders of Gauja, woodland meadows which are rare in Latvia and which is a habitat for the Hermit beetle *Osmoderma eremita* and the largest complex of inland dunes in Latvia should be mentioned as specially characteristic for the Northern Gauja. Important population of the Capercaillie *Tetrao urogallus* (50-80 males) and Corncrake *Crex crex* (130-190 pairs) should be mentioned as well.

Nature values of the landscape area were endangered mainly by too intensive forest cutting and overgrowing of meadows and pastures caused by lack of management. *LIFE-Nature* project has been implemented in order to limit these threats.

Projekta mērķi

• nodibināt aizsargājamo teritoriju Ziemeļgaujas ielejā un iekļaut to starptautiskajā aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000*;
• izstrādāt teritorijas dabas aizsardzības plānu;
• uzsākt dabas aizsardzības plāna ieviešanu, veicot biotopu apsaimniekošanu paraugteritorijās.

Objectives of the project

• to assign the state protection status to the project area and create the basis for including the site in the *Natura 2000* network;
• to elaborate the management plan for the area and create the basis for a long-term sustainable management of the territory;
• to ensure restoration and appropriate management of most valuable sites where urgent actions are required.

Foto: E. Račinskis

Galvenie pasākumi

• Eiropas Savienības mērogā aizsargājamo sugu un biotopu inventarizācija un kartēšana;
• dabas vērtību aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu plānošana (agrovides plāni zemnieku saimniecībām, dabas aizsardzības plāns un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts aizsargājamo ainavu apvidum "Ziemeļgauja");
• mikroliegumu veidošana aizsargājamos meža biotopos un aizsargājamo sugu dzīvotnēs mežos;
• pļavu biotopu atjaunošana;
• pļavu biotopu uzturēšana 6 paraugteritorijās (šim nolūkam iepirkts 91 liellops, katrā paraugteritorijā uzbūvēts aploks un nojume); agrovides finansējuma piesaistes veicināšana pārējām bioloģiski vērtīgajām zālāju platībām ainavu apvidū;
• meža apsaimniekošana medņu riesta vietās un priežu meža biotopos – galvenokārt egļu paaugas un otrā stāva koku izciršana, lai nodrošinātu piemērotus apstākļus medņu riestam un gaismas prasīgām aizsargājamām sugām;
• vecu, agrāk klajumā augušu platlapju koku atbrīvošana no krūmu un jaunāku koku apauguma;
• apsaimniekošanas pasākumu monitorings;
• informatīvi izglītojošā darbība (semināri, bukleti, informācijas un izglītības centrs, dabas takas, informācijas stendi, filma un ziņu sižeti, interneta mājaslapa).

The main actions

• Inventory and digital mapping of locations of the habitats and species sites of Community concern;
• Planning of activities of protection and management of nature values (agri-environmental plans for individual farms, management plan and draft individual regulations on protection and use for protected landscape area "Northern Gauja");
• Establishment of micro-reserves for forest habitats and species of conservation concern;
• Restoration of grassland habitats;
• Maintenance of grassland habitats in 6 pilot areas (91 cattle purchased for this aim, shelters and fences built in each pilot area); promotion of attraction of agri-environmental payments to other biologically valuable grasslands in the landscape area;
• Forest management in the lek sites of the Capercaillie and in Western taiga habitats – mainly cutting of spruce undergrowth in order to ensure conditions appropriate for lek of the Capercaillie and light-demanding protected species;
• Cutting of shrubs and young trees around old broad-leaved trees which once grew in open space;
• Monitoring of management activities;
• Informative and educational activities (seminars, booklets, informative and educational centre, nature trails, information boards, film and TV stories, home page).

Dabas vērtību inventarizācija

Lai varētu plānot dabas vērtību aizsardzību un tām nepieciešamos apsaimniekošanas pasākumus, projekta sākumā veikta īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu inventarizācija un atradņu kartēšana. Iegūtie dati apkopoti ar kartēm sajūgtā datu bāzē un izmantoti gan agrovides plānu izstrādei zemnieku saimniecībām, gan dabas aizsardzības plāna izstrādei visam aizsargājamo ainavu apvidum.
Inventarizācijā piedalījušies 20 eksperti – botāniķi, entomologi, ihtiologi, ornitologi, meža un pļavu biotopu eksperti.
Pavisam teritorijā konstatēti 26 Eiropas Savienības Biotopu direktīvas I pielikumā iekļautie biotopi, tajā skaitā 11 prioritāri aizsargājamie. No tiem pļavu biotopi sedz 1200 ha, meža biotopi – 1590 ha, purvu biotopi – ap 300 ha platību.
Apkopojot inventarizācijas datus un ziņas no iepriekšējiem gadiem (neietverot vēsturiskās atradnes), aizsargājamo ainavu apvidū atzīmētas 143 īpaši aizsargājamās sugas – 10 zīdītāju, 35 putnu, pa vienai rāpuļu un abinieku, 8 apaļmutnieku un zivju, 56 bezmugurkaulnieku un 32 augu, sēņu un ķērpju sugas.

Inventory of nature values

In order to plan protection of nature values and the necessary management activities, inventory and digital mapping of locations of protected habitats and species was carried out in the beginning of the project. The obtained data are summarized in a database linked to digital maps and are used both for development of agri-environmental plans for individual farms and for development of management plan for the whole protected landscape area.
20 experts were involved in the inventory process – those were botanists, entomologists, ichthyologists, ornithologists, and experts of forest and grassland habitats. In total 26 habitats, including 11 priority habitats included in Annex I of Habitats Directive of the European Union have been detected in the territory. Grassland habitats cover an area of 1200 ha, forest habitats – 1590 ha and mire habitats – approximately 300 ha.
After summarising inventory data and data from the previous years (excluding historical data), 143 protected species have been found in the protected landscape area – 10 species of mammals, 35 species of birds, one species of reptiles and amphibians each, eight fish species, 56 species of invertebrates and 32 species of plants, fungi and lichens.

Ziemeļgaujā sastopama apmēram trešā daļa no Latvijas parkveida pļavām. About one third of the total area of woodland meadows of Latvia can be found in the Northern Gauja. Foto: V. Lārmanis

Ziemeļgaujā ligzdo ap 40-50 pāru apodziņu. About 40-50 pairs of Pygmy Owls *Glaucidium passerinum* breed in Northern Gauja. Foto: A. Petriņš

Bruņcepuru dzegužpuķe – viena no retākajām aizsargājamām orhideju sugām Latvijā, kas aug sausās pļavās kaļķainās augsnēs. The Military orchid *Orchis militaris* - one of the rarest protected species of orchids in Latvia growing in dry grasslands on calcareous substrates. Foto: V. Lārmanis

Aizsargājamo dzeņu sugu inventarizācija, izmantojot to balsu ierakstu atskaņošanu. Inventory of protected species of woodpeckers using playback method. Foto: I. Vilka

Kalibrācijas seminārs pļavu biotopu un sugu ekspertiem, uzsākot dabas vērtību inventarizāciju. Calibration seminar for experts of grassland habitats and species before inventory of nature values. Foto: I. Vilka

Dabas aizsardzības pasākumu plānošana

Agrovides plāni sagatavoti 56 saimniecībām (24 apsaimniekotājiem) un aptver ap 990 ha lauksaimniecības zemju. Tie izstrādāti sadarbībā ar zemes īpašniekiem un ietver precīzu informāciju par attiecīgajā īpašumā sastopamajām dabas vērtībām un tām nepieciešamo apsaimniekošanu.
Dabas aizsardzības plāns aizsargājamo ainavu apvidum, kas ietver teritorijas vērtību analīzi un nepieciešamo dabas aizsardzības pasākumu aprakstus, izstrādāts laika periodam līdz 2017. gadam.
Galvenie dabas aizsardzības plānā paredzētie pasākumi ietver:
- administratīvos un organizatoriskos jautājumus, tajā skaitā teritorijas pārvaldes institūcijas un konsultatīvās padomes izveidi;
- bioloģisko un ainavisko vērtību saglabāšanu un palielināšanu (neiejaukšanos 3430 ha bioloģiski nozīmīgu mežaudžu, boreālo meža biotopu apsaimniekošanu 116 ha platībā, medņu riesta vietu apsaimniekošanu, biokoku un biokoku grupu apsaimniekošanu ap 360 ha platībā, mežu noganīšanu līdz 820 ha platībā, pļavu biotopu atjaunošanu 1260 ha platībā un uzturēšanu ap 2380 ha platībā, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbības modernizēšanu u.c.);
- kultūrvēstures liecību saglabāšanu (kutūrvēsturisko vērtību apzināšanu un to saglabāšanas pasākumu plāna izstrādi, senu, reģionam raksturīgu ēku atjaunošanu un uzturēšanu, aleju atbrīvošanu no krūmiem u.c.);
- atpūtas un izziņas infrastruktūras objektu izveidi un uzturēšanu (t. sk. dabas taku ierīkošanu un uzturēšanu, skatu torņu būvi, tūristu apmešanās vietu labiekārtošanu un uzturēšanu, informācijas materiālu izvietošanu, ainavu cirtes, velomaršruta iekārtošanu un uzturēšanu);
- sabiedrības izglītošanu un informācijas izplatīšanu (bukleta izdošanu, mājaslapas aktualizēšanu un uzturēšanu, semināru organizēšanu zemes īpašnieku izglītošanai);
- monitoringu (aizsargājamo biotopu un sugu monitoringu, apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu, medņu monitoringu, tūrisma plūsmas radīto ietekmju monitoringa metodikas izstrādi un ieviešanu).
Sagatavots **individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts**, kas ietver teritorijas funkcionālo zonējumu un katrai zonai atbilstošo aizsardzības režīmu, lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem.

Medņu riesta apsaimniekošanas plānošana dabā. lanning of management of a lek site of the Capercaillie. Foto: V. Goba

Planning of nature protection activities

Agri-environmental plans are prepared for 56 individual farms (24 land-users), and includes approximately 990 ha of agricultural land. They have been developed in cooperation with land owners and include precise information about nature values of each land property and about the necessary management activities.
Management plan for protected landscape area including analysis of values of the territory and descriptions of necessary nature protection activities has been elaborated for the period until 2017.
The main activities included in the management plan are as follows:
- Administrative and organisational issues, including establishment of management institution and consultative board of the area;
- Preservation and increasing of biological diversity and landscape values (non-interference in 3430 ha of biologically valuable forests, management of Western taiga habitats in the area of 116 ha, management of lek sites of the Capercaillie, management of biologically valuable broad-leaved trees and groups of trees in the area of about 360 ha, pasturing of forests in the area of up to 820 ha, restoration of grassland habitats in the area of 1260 ha and maintenance in the area of 2380 ha, improvement of waste water treatment facilities, etc.);

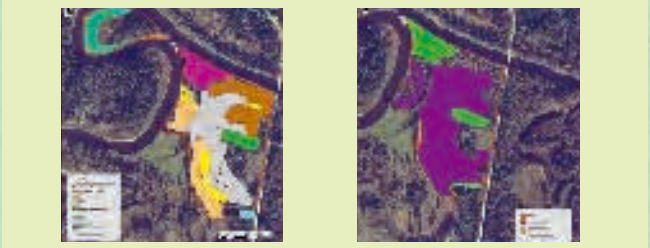

Kartes no agrovides plāna zemnieku saimniecībai "Marsi": saimniecībā sastopamās dabas vērtības un platības, kurām nepieciešama apsaimniekošana. Maps from the agri-environmental plan for farm "Marsi": nature values and the areas which need management.

- Preservation of cultural history values (gathering of information about values of cultural history and development of a plan for their preservation, reconstruction and maintenance of old buildings characteristic for the region, cutting shrubs in lanes with old trees, etc.);
- Establishment and maintenance of objects of recreational and educational infrastructure (including arrangement and maintenance of nature trails, construction of towers, improvement and maintenance of camping sites, placing of informative materials, cuttings for improvement of landscape, arrangement and maintenance of routes for cycling);
- Education of the society and distribution of information (publishing of the booklet, updating and maintenance of home page, organisation of educational seminars for land owners);
- Monitoring (monitoring of protected habitats and species, monitoring of effectiveness of management activities, monitoring of the Capercaillie, development and implementation of methodology of monitoring of influence of tourism flows).
Draft individual regulations on protection and use has been worked out; it includes functional zoning of the territory and protection regimes corresponding to each zone in order to ensure favourable conservation status for endangered species and habitats.

Pļavu atjaunošana

Atklāta ainava Latvijā lielākoties ir cilvēka veidota un uzturēta, jo dabiskos apstākļos tās vietā veidotos mežs. Taču arī atklātu platību, galvenokārt pļavu un ganību, aizsardzība ir svarīga, jo no to pastāvēšanas ir atkarīgas daudzas šobrīd retas un apdraudētas sugas, kas gadu tūkstošu gaitā piemērojušās atklātai ainavai un ainavai, kurā pļavas mijas ar mežiem.
Pirms projekta sākuma ap 70 % Ziemeļgaujas zālāju bija pamesti, tādēļ aizauga ar krūmiem un kļuva nepiemēroti pļavu augu un putnu sugu dzīvei.
Pavisam projekta ietvaros atjaunoti 290 ha zālāju biotopu – pļavu un ganību. Zālāju atjaunošana ietvēra krūmu izciršanu, ciņu nolīdzināšanu un pirmreizējo pļauju.
Zālāji atjaunoti gan sešās projekta ietveros izveidotajās ganību teritorijās, gan citās vietās, kur tas no dabas aizsardzības viedokļa bija visvairāk nepieciešams un kur zemes īpašnieki un apsaimniekotāji bija ieinteresēti pļavu atjaunošanā. Pavisam zālāju atjaunošanā iesaistījās 15 saimniecības.
Lai atjaunotās platības pēc projekta beigām netiktu pamestas, līgumi ar saimniecībām paredz, ka tām ir pienākums uzturēt atjaunotos zālājus turpmāko 10 gadu periodā, ja ir pieejams atbilstošs finansējums šim mērķim.

Parkveida pļavu atjaunošana z/s "Marsi". Restoration of a woodland meadow in farm "Marsi". Foto: V. Lārmanis

Ainava pirms un pēc pļavu atjaunošanas z/s "Krastiņi". Landscape in farm "Krastiņi" before and after restoration of grasslands. Foto: V. Lārmanis

Restoration of grasslands

In Latvia open landscape is created and maintained mostly by a man, because in natural conditions it would be covered with forest. However, protection of open areas, mainly meadows and pastures, is important, because many rare and endangered species which over many thousands of years have adapted to life in an open landscape and in mosaic landscape where meadows interchange forests depend on existence of such areas.
Before the project was started, about 70% of grasslands of Northern Gauja were abandoned; therefore they overgrew with shrubs and became unsuitable for species of meadow plants and birds.
In total 290 ha of grassland habitats – both meadows and pastures – were restored during the project.
Restoration of grasslands included cutting of shrubs, evening of hillocks and first mowing.
Grasslands have been restored both in the six pasture territories arranged during the project and in other places where it was most necessary from the point of view of nature protection and where land owners and managers were interested in restoration of meadows. In total 15 farms participated in restoration of grasslands.
In order to ensure that restored areas are not abandoned again after the project, agreements with individual farms prescribe that they are obliged to maintain restored grasslands for the period of next 10 years, provided that a corresponding funding is available.

Grieze – viena no īpaši aizsargājamām putnu sugām, kam nepieciešamas atklātas pļavu un ganību platības. The Corncrake *Crex crex* – one of protected bird species which needs open areas of meadows and pastures. Foto: A. Petriņš

Pļavu atjaunošanu ieteicams veikt ārpus putnu ligzdošanas sezonas. Krūmu ciršana ziemā paraugteritorijā "Krastiņi". Restoration of meadows should not be carried out within the breeding season of birds. Cutting of shrubs during winter in the pilot area in "Krastiņi". Foto: V. Lārmanis

Pļavu uzturēšana

Zālāju apsaimniekošanas paraugteritorijas

Projekta ietvaros izveidotas sešas zālāju apsaimniekošanas paraugteritorijas, kurās veikta zālāju atjaunošana, izcērtot krūmus, un ierīkotas ganības. Katrā teritorijā uzbūvēts aploks un lopu nojume, zālāju biotopu noganīšanai iepirkts 91 gaļas liellops (6 buļļi un 85 govis). Izvēlēti tādu šķirņu liellopi, kas piemēroti dzīvei zem klajas debess visu gadu un kuru audzēšana zemniekiem būtu arī ekonomiski izdevīga.

Divas no paraugteritorijām atrodas Valkas pagastā ("Krastiņi" un "Vekši"), divas – Zvārtavas pagastā ("Kalna Vērzemnieki" un "Pēdraudzes"), pa vienai – Gaujienas un Virešu pagastos (attiecīgi "Lejas Rudzīši – Zvejnieki" un "Līves"). Kopējā paraugteritoriju platība ir ap 340 ha.

Iepirktie gaļas liellopi nodoti īpašumā paraugteritoriju apsaimniekotājiem, savukārt Latvijas Dabas fondam bija tiesības pieprasīt atpakaļ no pieauguma tādu pašu skaitu lopu, kāds tika piešķirts, lai šos dzīvniekus izmantotu citu platību noganīšanā. Tādējādi no ganāmpulku pieauguma izveidojusies vēl viena – septītā ganību teritorija, kas atrodas Zvārtavas pagastā.

Saimniecībām ir pienākums uzturēt paraugteritorijā ietilpstošos zālājus 10 gadu periodā, ja ir pieejams atbilstošs finansējums šim mērķim.

Līgumu saistības ar zemes apsaimniekotājiem pēc projekta beigām pārņems teritorijas pārvaldību realizējošā institūcija – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts.

Atbilstoši projekta līgumiem Ziemeļgaujā nodrošināta zālāju biotopu uzturēšana, pļaujot vai noganot, ap 500 ha platībā. Šīs platības ietver gan paraugteritorijas, gan pārējās platības, kur projekta ietvaros atjaunotas vai jau iepriekš tika uzturētas pļavas.

Zālāju apsaimniekošanas veicināšana citās aizsargājamo ainavu apvidus platībās

Atbilstoši projekta laikā veiktās pļavu biotopu inventarizācijas rezultātiem, bioloģiski vērtīgo zālāju platības, par kurām iespējams saņemt Lauku attīstības programmas finansējumu noganīšanai vai vēlajai pļaušanai, aizsargājamo ainavu apvidū palielinājās no 650 ha līdz 1860 ha.

Zemes īpašniekiem projekta semināru, bukletu un personīgu kontaktu veidā projekta laikā sniegta informācija par pieejamo atbalstu dabai draudzīgām aktivitātēm Latvijas Lauku attīstības programmas ietvaros (galvenokārt bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu) un procedūru tā saņemšanai.

Zālāju noganīšana. Grazing of grasslands. Foto: V. Lārmanis.

Management of grasslands

Pilot areas of grassland management

In the framework of project six pilot areas of grassland management were arranged; grasslands were restored by cutting shrubs and pastures were arranged. Fences and shelters were built in each pilot area, 91 cattle (6 bulls and 85 cows) were purchased for grazing of grassland habitats. Breeds of cattle chosen are suitable for life outside throughout the year and their breeding is profitable for the farmers.

Two of the pilot areas are located in Valka municipality ("Krastiņi" and "Vekši"), two – in Zvārtava municipality ("Kalna Vērzemnieki" and "Pēdraudzes"), and one in Gaujiena and Viresi municipalities each (respectively "Lejas Rudzīši – Zvejnieki" and "Līves"). The total area of pilot areas is approximately 340 ha.

Žoga būve z/s "Krastiņi". Construction of fence in farm "Krastiņi". Foto: V. Lārmanis.

The purchased beef cattle have been handed over to managers of the pilot areas, while the Latvian Fund for Nature was entitled to request back the same number of cattle in order to use these animals in grazing of other territories. Thus one more – the seventh pasture-ground was arranged from the offspring of herds and it is located in Zvārtava municipality.

The farms are obliged to maintain grasslands of the pilot area for the period of 10 years provided that a corresponding funding is available.

After the project finishes, contractual obligations of agreements concluded with land managers shall be taken over by the institution managing the territory - North Vidzeme Biosphere Reserve.

In accordance with agreements concluded in the framework of the project maintenance of grassland habitats by mowing or grazing in Northern Gauja have been ensured in the area of about 500 ha. This area includes both pilot areas and other areas where grasslands have been restored during the project or where they have been maintained already before the project.

Encouragement of grassland maintenance in other territories of protected landscape area

In accordance with the results of inventory of grassland habitats carried out during the project, the total area of valuable grasslands for which it is possible to receive financing from the Rural Development Programme for grazing or late mowing increased from 650 ha to 1860 ha in the protected landscape area.

During the project land owners received information in the form of seminars, booklets and personal contacts about the support available for environment friendly activities from the Rural Development Programme (mainly for maintenance of biologically valuable grasslands) and about the procedure to be followed in order to receive it.

Lopu nojume ganību teritorijā "Vekši". Shelter for cattle in the pasture territory of "Vekši". Foto: S. Āboliņa

Ziemeļgaujas pļavas bieži ir nelīdzenas, kas apgrūtina to apsaimniekošanu. Meadows of Northern Gauja often are uneven, therefore their management is difficult. Foto: V. Lārmanis

Projekta ietvaros iepirkti gaļas liellopi, kas piemēroti dzīvei zem klajas debess visu gadu. Ganāmpulks ziemā. In the framework of the project cattle suitable for life outside throughout the year were purchased. The herd in winter. Foto: V. Lārmanis

Meža biotopu un medņu riesta vietu apsaimniekošana

Daļai aizsargājamo meža biotopu cilvēka iejaukšanās nav nepieciešama, gluži otrādi - tā var tiem tikai kaitēt. Tomēr ir biotopi, kuru saglabāšanai nepieciešams veikt īpašus pasākumus, atdarinot dabiskos traucējumus (ugunsgrēku, lielo zālēdāju dzīvnieku ietekmi).
Senatnē boreālo mežu (Biotopu direktīvas biotopa kods 9010*) attīstībā liela loma bijusi ugunsgrēkiem, kuros izdzīvoja vecās priedes, savukārt bojā gāja egļu un lapu koku paauga. Tādējādi mežs saglabājās skrajš, priežu stumbri bija saules apspīdēti. Mūsdienās priežu mežiem raksturīga aizaugšana ar egļu paaugu un pamežu, gan augsnes eitrofikācijas (bagātināšanās ar barības vielām) dēļ, gan mežu meliorācijas dēļ. Tādēļ apdraudētas vairākas priežu mežiem raksturīgas gaišus apstākļus mīlošas sugas. Arī medņu riestiem nepieciešami skraji, labi pārredzami meži, lai putni varētu saredzēt cits citu, kā arī pamanīt pielavījušos plēsējus. Ugunsgrēku ietekmi daļēji var aizstāt nevēlamās egļu paaugas izzāģēšana. Savukārt skraji platlapju meži un parkveida pļavas ar saules apspīdētiem koku stumbriem pastāvēja pateicoties lielajiem savvaļas zālēdājiem (sumbriem, tauriem), un vēlāk arī mājlopu ganīšanai. Skrajos apstākļos augušie vecie ozoli ir ļoti nozīmīgi lapukoku praulgrauzim – Eiropā apdraudētai vaboļu sugai, kam nepieciešami resni, dobumaini lapu koki. Lai paildzinātu praulgrauzim un daudzām citām retām

Management of forest habitats and lek sites of the Capercaillie

A part of protected forest habitats does not need human interference, on the contrary – it can harm them. However, there are also such forest habitats preservation of which requires special activities imitating natural interferences (fire, influence of large herbivorous animals). In old times fire had an important role in the development of Western taiga (habitat code 9010*); old pines survived the fire while spruce and deciduous tree undergrowth was damaged. Thus forest remained sparse and the sun reached pine trunks. Nowadays overgrowing of pine forests with spruce undergrowth is widespread due to both eutrophication of soil (enrichment with nutrients) and melioration of forests. Therefore several light-demanding species characteristic for pine forests are endangered. Capercaillies also need sparse, clear forests for their lek where birds can freely see each other as well as predators sneaking up. Impact of fire can partially be substituted with cutting of the undesirable spruce undergrowth. Sparse broad-leaved forests and woodland meadows with the sun shining on tree trunks existed mainly due to large wild herbivorous animals (bisons, aurochs) and later also due to pasture of domestic animals. Old oaks growing in sparse conditions are very important for the Hermit beetle *Osmoderma eremita* – species endangered in Europe which needs large hollow deciduous trees.

sugām piemēroto veco ozolu mūžu, kā arī nodrošinātu nepieciešamos gaismas apstākļus uz to mizas augošajām retajām ķērpju sugām, ap šiem kokiem veikta apēnojošo krūmu un jaunāko koku izzāģēšana.
Projekta ietvaros boreālo meža biotopu un platlapju koku apsaimniekošana Ziemeļgaujā veikta ap 300 ha platībā. Medņu riesta vietās egļu paauga izzāģēta ap 130 ha platībā. Kopējā apsaimniekotā mežu platība ir ap 400 ha (daļa boreālo mežu biotopu sedzas ar medņu riesta vietām).
Projekta ietvaros ierīkoti arī trīs aizsprosti uz meliorācijas grāvjiem divās medņu riesta vietās, lai atjaunotu vēsturisko hidroloģisko režīmu, kas traucēja egļu paaugas attīstībai.
Lai netraucētu putnu ligzdošanu, apsaimniekošanas pasākumi mežos tika veikti ārpus putnu ligzdošanas sezonas.
Jauna paaugas izciršana boreālajos mežos un medņu riestu vietās varētu būt nepieciešama apmēram pēc 10 gadiem, savukārt atkārtota krūmu izciršana ap vecajiem platlapju kokiem vietās, kas netiek noganītas, jau pēc pāris gadiem.

In order to prolong the life of old oaks suitable for the Hermit beetle and many other rare species, as well as to ensure the light necessary for rare species of lichens growing on the bark of theses trees, the overshadowing shrubs and younger trees have been cut.
In the framework of the project, management of Western taiga habitats and broad-leaved trees has been carried out in the area of about 300 ha. Spruce undergrowth has been cut in lek sites of the Capercaillie in the area of 130 ha. The total managed area of forests is around 400 ha (a part of the area of habitats of Western taiga are also lek sites of the Capercaillie).
Three dams on melioration ditches in two lek sites of the Capercaillie have been constructed in the framework of the project in order to restore previous hydrological regime which hindered development of spruce undergrowth.
In order to avoid disturbance of breeding birds, management activities in forests were not carried out during the breeding season of birds.
A repeated cutting of undergrowth in Western taiga habitats and lek sites of the Capercaillie could be necessary after about 10 years, while repeated cutting of shrubs around the old broad-leaved trees in places which are not grazed could be needed already after a couple of years.

Mednis. The Capercaillie. Foto: A. Petriņš

Ozolu mežs z/s "Jauntilikas", kurā izcirsti ozolus nomācošie jaunākie koki un krūmi. Oak forest in farm "Jautilikas" where the younger trees and shrubs overwhelming the oaks have been cut. Foto: I. Vilka

Paaugas un otrā stāva egļu izciršana medņu riesta vietā, lai uzlabotu audzes pārskatāmību, kas nepieciešama riesta norisei. Cutting of undergrowth and underwood in a lek site of the Capercaillie in order to make it more suitable for lek. Foto: A. Petriņš

Aizsprosts uz grāvja, kas uzbūvēts, lai atjaunotu nepieciešamo hidroloģisko režīmu medņu riesta vietā. A dam on ditch constructed in order to restore the necessary hydrological regime in a lek site of the Capercaillie. Foto: U. Bergmanis

Krūmu izciršana ap biokoku – vecu, bioloģiski vērtīgu ozolu. Cutting of shrubs around an old, biologically valuable oak.
Foto: V. Lārmanis

Meža biotopu aizsardzības nodrošināšana, veidojot mikroliegumus

Mikroliegumu veidošana ir viens no veidiem, kā aizsargāt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu atradnes gan ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, gan to iekšienē. Kamēr aizsargājamo ainavu apvidū nebija spēkā individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi ar atbilstošu zonējumu, ātrākais veids, kā nodrošināt dabas vērtību aizsardzību, bija mikroliegumu veidošana. Pavisam privātajos mežos izveidoti 84 mikroliegumi 238 ha platībā, skarot 75 apsaimniekotāju zemes (80 kadastra vienības).

Krastmalu mežs. Riparian forest. Foto: V. Lārmanis

Visvairāk mikroliegumu izveidots krastmalu mežiem – ap 130 ha platībā, nogāžu mežiem (48,6 ha), platlapju mežiem (27,2 ha) un biokokiem (17,5 ha). Mazākās platībās (līdz 10 ha) mikroliegumi veidoti skujukoku meža biotopiem, jaukta meža biotopiem, melnalkšņu mežiem, gravu mežiem un primārajiem mežiem upju meandru lokos. Vienlaikus mikroliegumi izveidoti arī sekojošu sugu atradnēm, kas sakrita ar iepriekš minētajiem biotopiem: ķērpjiem - sīkpunktainajai artonijai, piesātinātajai leptogijai, brūngalvainajai henotēkai, kollemu, skleroforu un nefromu ģints sugām, sēnēm - košajai zeltporei un plaisājošajai rūtainei, bezmugurkaulniekiem - lapukoku praulgrauzim un lielajam torņgliemezim, kā arī baltmugurdzenim.
Pēc Eiropas Savienības biotopu klasifikācijas, visvairāk mikroliegumu izveidots pārmitriem platlapju mežiem (biotopa kods 91E0*) – 132 ha, parkveida pļavām (6530*) – 48,4 ha, nogāžu un gravu mežiem (9180*) – 23,7 ha un boreālajiem mežiem (9010*) - 10,6 ha. Mazāk kā 10 ha platībā mikroliegumi izveidoti melnalkšņu staignājiem (9080*), purvainajiem mežiem (91F0) un jauktiem platlapju mežiem (9020*).
Mikroliegumu izveide nodrošina nepieciešamā aizsardzības režīma piemērošanu minētajiem meža biotopiem – lielākajā daļā gadījumu tas ir neiejaukšanās režīms (146 ha), savukārt daļā biotopu nepieciešami speciāli apsaimniekošanas pasākumi, kas aprakstīti

Ensuring of protection of forest habitats by establishing micro-reserves

Establishing of micro-reserves is one of the ways to protect sites of protected species and habitats both in protected areas and outside them. While there were no regulations on individual protection and use of the territory with a corresponding zoning, the fastest way how to ensure protection of nature values was establishing of micro-reserves.
In total 84 micro-reserves in the area of 238 ha have been arranged in private forests located in 75 land properties (80 cadastre units).
According to the classification of woodland key habitats, most micro-reserves have been established for riparian forests – about 130 ha, for slope forests (48.6 ha), broad-leaved forests (27.2 ha) and giant trees (17.5 ha). Micro-reserves in smaller areas (up to 10 ha) have been established for coniferous forests, mixed coniferous-deciduous forests, black alder wetland forests and ravine forests as well as a specially protected forest habitat in Latvia - primary forests in the river meanders.
Simultaneously micro-reserves have been established also for sites of the following species overlapping with sites of the above-mentioned habitats: for lichens – *Arthonia byssacea, Leptogium saturninum, Chaenotheca phaeocephala*, species of *Collema*, *Sclerophora* and *Nephroma genus;* for fungi

Aizsargājamo dzeņu sugu atradnes bieži sakrīt ar aizsargājamiem meža biotopiem, jo tām nepieciešami dabiska meža elementi - sausi un trupējuši koki. Viena no šīm sugām, kas bieži sastopama lapu koku mežos Gaujas tuvumā, ir baltmugurdzenis. Habitats of protected woodpecker species often match with protected forest habitats, because they need elements of natural forest – dry and decaying trees. One of these species which often can be seen in deciduous forests near Gauja is the White-backed Woodpecker Foto: A. Petriņš

attiecīgajās mikroliegumu anketās (vecu platlapju koku atbrīvošana no apkārtējiem krūmiem un jaunākiem kokiem; 92 ha).
Vienlaikus ar mikroliegumu izveidi zemes īpašniekiem tika sniegta informācija par iespējām saņemt kompensācijas par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem – vienreizējiem maksājumiem tirgus cenas apjomā, kā arī Latvijas Lauku attīstības programmā 2007.-2013. gadam plānotajiem ikgadējiem maksājumiem meža īpašniekiem *Natura 2000* teritorijās.
Līdz projekta beigām vairāki zemes īpašnieki jau bija vērsušies Dabas aizsardzības pārvaldē ar kompensācijas pieprasījumu.

Lielais torņgliemezis – gliemežu suga, kam Latvijā zināmas tikai dažas atradnes. Ziemeļgaujā sastopams Alūksnes rajona daļā nogāžu un krastmalu mežos. The Mountain bulin - species of snails with only a few sites in Latvia. In Northern Gauja it can be seen in the part of Alūksne District in forests of slopes and ravines. Foto: V. Lārmanis

Vīksnu un gobu mežs Gaujas palienē. Elm forest in floodplain of Gauja. Foto: V. Lārmanis

Brūngalvainā henotēka vairākkārtīgā palielinājumā. Šīs ķērpja daļas, kas palielinājumā atgādina cepurīšu sēni, dabā ir ap 1,5 mm augstas. *Chaenotheca phaeocephala* in multiple magnification. These parts of lichens which reminds mushrooms are about 1.5 mm high. Foto: V. Lārmanis.

– *Hapalopilus croceus* and *Xylobolus frustulatus;* for invertebrates – the Hermit beetle *Osmoderma eremita* and the Mountain bulin *Ena montana*, as well as for the White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos*.
In accordance with habitats classification of the European Union, most micro-reserves have been established for Alluvial forests (habitat code 91E0*) – 132 ha, Fennoscandian woodland meadows (6530*) – 48.4 ha, forests of slopes, screes and ravines (9180*) – 23.7 ha and Western taiga (9010*) – 10.6 ha. Micro-reserves in the area of less than 10 ha have been established for Fennoscandian deciduous swamp forests (9080*), Riparian mixed forests (91F0*), and Fennoscandian natural old broad-leaved forests (9020*).
Establishing of micro-reserves ensures the necessary protection regime for the above-mentioned forest habitats – in most cases it is regime of non-interference (146 ha), while a part of forest habitats need special management activities described in the corresponding files of micro-reserves (cutting of shrubs and young trees around old broad-leaved trees; 92 ha).
Along with establishment of micro-reserves land owners received information about the possibilities to receive compensations for restrictions of forest management – one-for-all payments in the amount of market price, as well as about annual payments planned to be paid out in the framework of the Rural Development Programme for Latvia (2007-2013) to owners of forests located in territories of *Natura 2000*.
Until the end of the project, several land owners had already applied for compensations to the Nature Protection Board.

Nogāžu un gravu mežs. Forest of slopes and ravines. Foto: M. Oram

Informatīvi izglītojošie pasākumi

Semināri
Pavisam projekta ietvaros notikuši 22 semināri. Semināros sniegta informācija par teritorijas dabas vērtībām un tām nepieciešamo apsaimniekošanu, dabā apspriesti biotopu apsaimniekošanas pasākumi, notikušas diskusijas par dabas aizsardzības plānu aizsargājamo ainavu apvidum. Viens no nozīmīgākajiem bija seminārs Valkas pagasta "Krastiņos" par biotopu apsaimniekošanu saistībā ar jaunās Latvijas Lauku attīstības programmas izstrādi. Seminārā piedalījās par programmu atbildīgie Zemkopības ministrijas pārstāvji, nevalstisko organizāciju pārstāvji un zemes īpašnieki.

Seminārs par biotopu apsaimniekošanu saistībā ar Latvijas Lauku attīstības programmas izstrādi. Seminar on management of habitats in connection with development of the Rural Development Programme for Latvia. Foto: I. Vilka

Bukleti
Izdoti 3 informatīvi bukleti – par teritorijas dabas vērtībām (2004. gadā), par dabas vērtību aizsardzības un apsaimniekošanas plānošanu (2005. gadā), par dabas vērtību veidošanos un to aizsardzības perspektīvām nākotnē (2007. gadā).

Filma un ziņu sižeti
Vides filmu studija ir uzņēmusi 8 minūtes garu filmu "Ziemeļgauja" par teritorijas dabas vērtībām un *LIFE* projekta pasākumiem (režisors Andis Mizišs). Projekta laikā sagatavoti arī četri ziņu sižeti par projekta norisi, kas demonstrēti raidījumā "Vides fakti" LTV 1.

Informācijas centrs
Projekta laikā darbojās projekta Informācijas un izglītības centrs Strenčos, Rīgas ielā 6, kurā zemes īpašnieki un iedzīvotāji varēja noskaidrot sev interesējošos jautājumus, piemēram, par dabas vērtībām un tām nepieciešamo apsaimniekošanu savā zemes īpašumā. Informācijas centra funkcijas pēc projekta beigām pildīs Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts kopīgi ar Lauku partnerību "Ziemeļgauja", un tas atradīsies Strenčos, Valkas ielā 16.

Informācijas stendu izgatavošana
Šoseju malās pie teritorijas robežas izvietoti 19 stendi ar informāciju par aizsargājamo ainavu apvidu un *LIFE* projektu, savukārt 17 stendi ar uzskatāmu informāciju par ainavu apvidus dabas vērtībām atrodas iesaistīto institūciju (pagastu padomju, Valsts meža dienesta mežniecību, A/S "Latvijas valsts meži" mežsaimniecību) telpās.

Informative and educational activities

Seminars
22 seminars in total have been held during the project. Information about nature values of the territory and the necessary management has been provided during the seminars, habitat management activities have been discussed on site, and discussions on the management plan for the protected landscape area have taken place. One of the most important was the seminar on management of habitats in connection with development of the new Rural Development Programme for Latvia (2007-2013) held in "Krastiņi" in Valka municipality. The competent representatives of the Ministry of Agriculture, representatives of non-governmental organisations and land owners participated in the seminar.

Booklets
3 informative booklets have been published – about nature values of the project area (in 2004), about planning of management and protection of nature values (in 2005), about origination of nature values and the future outlook of their protection (in 2007).

Film and TV stories
Vides filmu studija has shot an 8-minute film "Northern Gauja" about nature values of the territory and about activities of *LIFE* project (Director Andis Miziss). During the project four TV stories have been prepared and demonstrated in the programme "Vides fakti" ("Facts of the Environment") on National TV.

Informative and educational centre
During the project an informative and educational centre in Strenči, Riga Street 6 was working; land owners and other people could find answers to their questions there – for example, about nature values on their land and about the necessary type of management. After the project functions of Informative centre shall be fulfilled by North Vidzeme Biosphere Reserve in co-operation with Rural Partnership "Northern Gauja" – it will be located in Strenči, in Valkas Street 16.

Preparation of information boards
19 boards including information about protected landscape area and *LIFE* project are placed at the largest roads along border of the project area and 17 boards including information about nature values of the area are set up inside premises of the involved institutions (municipalities, forestries of the State Forest Service, regional offices of JSC "Latvia's State Forests").

Arrangement of nature trails
Arrangement of nature trails is one of the best ways of educating the society about nature protection, because the visitor can see the nature values on site here.
In the framework of Northern Gauja project three nature trails have been arranged – one in Vireši, Gaujiena and Valka municipalities each. Information about protected habitats that can be seen along the trails and about species living there is available at the trails.
One section of Vireši trail is near Gauja's affluent river Vizla, the other – near Randatu cliff on the bank of Gauja. Each section is about 1 km long.
Along the trail near Vizla one can see Water courses of plain to montane levels (habitat code 3260) characteristic to Vizla, Calcareous rocky slopes (8210), Forests of slopes,

Dabas taku ierīkošana
Dabas takas ir viens no veiksmīgākajiem veidiem, kā izglītot sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos, jo šeit apmeklētājs ar dabas vērtībām iepazīstas klātienē. Ziemeļgaujas projekta ietvaros ierīkotas 3 dabas takas – pa vienai Virešu, Gaujienas un Valkas pagastos. Pie takām izvietota informācija par īpaši aizsargājamiem biotopiem, kas apskatāmi taku maršrutos, un tajos mītošajām sugām. Viens Virešu takas posms atrodas pie Gaujas pietekas Vizlas, otrs - pie Randatu klintīm Gaujas krastā. Katrs no posmiem ir ap 1 km garš. Vizlas takas posmā var apskatīt upju straujteces (biotopa kods 3260), kas ļoti raksturīgas Vizlas upei, kaļķiežu (dolomīta) atsegumus (8210), nogāžu un gravu mežus (9180*), pārmitros platlapju mežus (91E0*), avotu. Nereti šeit izdodas pamanīt arī kādu no šo dzīvotņu iemītniekiem, visbiežāk – zivju dzenīti. Randatu takas posma galvenais apskates objekts ir pašas Randatu klintis – viens no augstākajiem dolomīta atsegumiem Latvijā (līdz 15 m augsts), vienlaikus tas ir īpaši aizsargājams biotops – kaļķiežu atsegumi (8210). Šeit aplūkojami arī nogāžu un gravu meži (9180*). Gaujienas pagasta takas maršruta kopējais garums ir ap 6 km un tā šķērso arī pašu Gaujienu. Starp takas apskates objektiem ir nogāžu un gravu meži (9180*), sausas pļavas kaļķainās augsnēs (6210) un mēreni mitras pļavas (6510). No takas redzama viena no zālāju apsaimniekošanas paraugteritorijām, kas atrodas otrā Gaujas krastā ("Lejas Rudzīši – Zvejnieki").
Arī Valkas pagasta taka sastāv no diviem atsevišķiem posmiem. Takas Vekšu posms (0,5 km) ved pa zālāju apsaimniekošans paraugteritoriju "Vekši", savukārt Zīles posms (2,3 km) atrodas Pirtslīča – Līkās attekas dabas lieguma teritorijā. Vekšu posmā galvenais apskates objekts ir zālāju apsaimniekošanas paraugteritorija, šeit var apskatīt 3 ES īpaši aizsargājamos biotopus – sausas pļavas kaļķainās augsnēs (6210), upju palieņu pļavas (6450) un vecupes, kas pieder ES Biotopu direktīvas biotopam dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju (3150). Takas Zīles posmā apskatāma virkne īpaši aizsargājamo meža biotopu – apsaimniekots boreālo mežu biotops (9010*), ozolu meži (9160), nogāžu un gravu meži (9180*), pārmitrie platlapju meži (91E0*), jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju palienēs (91F0), kā arī parkveida pļavas fragments (6530*) un vecupes (3150).
Mājaslapa
Izveidota interneta mājaslapa www.zgauja.lv, kuru pēc projekta beigām turpinās pilnveidot un uzturēt lauku partnerība "Ziemeļgauja".

Informācijas stends šosejas malā. Information board near a road. Foto: R. Zepa

screes and ravines (9180*), Alluvial forests (91E0*), and a spring. Frequently one can see some of inhabitants of these habitats, most often it is the Kingfisher *Alcedo atthis*.
The main object of Randatu section of the trail is Randatu cliff itself – one of the highest dolomite

Top materiāli filmai par Ziemeļgauju. Preparation of materials for the film about Northern Gauja. Foto: V. Lārmanis

outcrops in Latvia (up to 15 m high) which is also a protected habitat – Calcareous rocky slopes (8210). One can see also Forests of slopes, screes and ravines (9180*). The total length of trail of Gaujiena municipality is about 6 km and it crosses Gaujiena. Objects of the trail include Forests of slopes, screes and ravines (9180*), Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (6210) and Lowland hay meadows (6510). One of pilot areas of grasslands management located on the opposite bank of Gauja ("Lejas Rudzīši – Zvejnieki") can be seen from the trail.
The trail in Valka municipality also consists of two separate sections. Vekši section of the trail (0.5 km) crosses pilot area of grassland management of the farm "Vekši", while Zīle span (2.3 km) is in the territory of nature reserve "Pirtslīča – Līkā atteka".
The main object to be seen in Vekši trail is the pilot area of grassland management. Three protected habitats of EU importance can be seen here - Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (6210), Northern Boreal alluvial meadows (6450) and oxbow lake related to habitat of EU Habitat Directive called Natural euthophic lakes with Magnopotamion or Hydrocharition-type vegetation.
In Zīle trail one can see several protected forest habitats – managed Western taiga (9010*), Sub-Atlantic and medio-European oak or oak-hornbeam forests (9160), Forests of slopes, screes and ravines (9180*), Alluvial forests (91E0*), Riparian mixed forests (91F0), as well as a fragment of Fennoscandian woodland meadows (6530) and oxbows (3150).
Home page
A home page www.zgauja.lv has been created; rural partnership "Northern Gauja" will continue updating and maintenance of it after the end of the project.

Trepes Randatu klinšu dabas takā. Stairs in nature trail near Randatu cliff. Foto: R. Zepa

Projekta informācijas centra telpas Strenčos. Premises of project informative centre in Strenči. Foto: V. Lārmanis

Strenču domes priekšsēdētāja V. Graumane pārgriež lentu projekta informācijas centra telpu atklāšanā Strenčos. Chairman of Strenči town council V.Graumane cuts the ribbon to open premises of project informative centre in Strenči. Foto: R. Zepa

Informācijas apmaiņa un projekta publicitāte

Pieredzes apmaiņa ar citiem *LIFE* projektiem
Projekta sākumā tika organizēts ievadseminārs, kurā citu *LIFE-Daba* projektu pārstāvji no Latvijas un Igaunijas dalījās pieredzē par biotopu apsaimniekošanu. Projekta ietvaros notika arī pieredzes apmaiņas braucieni uz citu *LIFE* projektu teritorijām Latvijā, kā arī ārvalstīs - Igaunijā (projekts "Restoration and management of the Häädemeeste wetland complex") un Austrijā (projekts "Wild river landscape of the Tyrolean Lech"), savukārt Ziemeļgaujas projekta teritorijā viesojās *LIFE* projektu "Restoration of the Core Ravine Woodlands of England and Wales" un "Restoration and management of the Häädemeeste wetland complex" pārstāvji. Projekta teritoriju apmeklējuši arī citu ar dabas aizsardzību saistītu institūciju pārstāvji, piemēram, no Zviedrijas Vides aizsardzības aģentūras (SEPA).

Dalība semināros
Projekta dalībnieki ir piedalījušies dažādos ar biotopu aizsardzību un apsaimniekošanu saistītos semināros, piemēram, Baltijas Vides foruma semināru ciklā "Pieredzes apmaiņa par biotopu apsaimniekošanu starp Baltijas *LIFE-Daba* projektiem" (2004.-2005.g.), kā arī semināros par pārrobežu sadarbību dabas aizsardzības jomā starp Latviju un Igauniju Gaujas reģionā (2004.g.) un par boreālo mežu biotopu monitoringu un aizsardzības stāvokļa novērtēšanu (2006.g.).

Informācija mēdijos
Materiāli par aizsargājamo ainavu apvidu un *LIFE* projektu publicēti laikrakstos "Latvijas avīze", "Neatkarīgā rīta avīze",

Information exchange and publicity of the project

Exchange of experience with other *LIFE* projects
An introductory seminar was organized in the beginning of project during which representatives of other *LIFE-Nature* projects from Latvia and Estonia exchanged their experience in management of habitats. Visits to the territories of other *LIFE-Nature* projects in Latvia and abroad were organized during project – in Estonia (project "Restoration and management of the Häädemeeste wetland complex") and Austria (project "Wild river landscape of the Tyrolean Lech"). Northern Gauja project territory was visited by representatives of *LIFE-Nature* projects "Restoration of the Core Ravine Woodlands of England and Wales" and "Restoration and management of the Häädemeeste wetland complex". Project territory has been visited also by representatives of other institutions connected with nature protection, for example, Swedish Environmental Protection Agency (SEPA).

Participation in seminars
Project participants have attended different seminars on protection and management of habitats, for example, seminars within the *LIFE-Nature Co-op* project of the Baltic Environmental Forum "Experience exchange on habitat management among Baltic *LIFE-Nature* projects" (2004-2005), as well as the seminar "Transboundary co-operation on nature conservation between Estonia and Latvia with the focus on Koiva - Gauja area" (2004) and "Monitoring and conservation status assessment of boreal forest habitat types – Networking of Baltic and nordic expeerts, NGO's and authorities" (2006).

"Ziemeļlatvija", "Liesma", "Malienas ziņas", žurnālā "Vides vēstis", īsas aktualitātes arī laikrakstā "Diena". Informācija par projekta aktualitātēm bijusi atrodama dažādos interneta ziņu portālos.
Projekta norises atspoguļotas Latvijas Televīzijas raidījumos "Vides fakti", "Zaļais īpašums" un "Eirobusiņš", kā arī radioraidījumā "Kā labāk dzīvot" Latvijas Radio 1. programmā. Informācija par projektu regulāri ievietota projekta mājaslapā www.zgauja.lv, kā arī Latvijas Dabas fonda mājaslapā www.ldf.lv. Lielu skaitu interesentu pulcēja projekta mājaslapas atklāšana ar tai sekojošu izbraukumu dabā, kas piesaistīja arī mediju uzmanību.

Top raidījums par Ziemeļgauju raidījumu ciklā "Zaļais īpašums". Work on the programme on Northern Gauja in the cycle "Zaļais īpašums" ("Green property"). Foto: E. Bačinskis

Projekta eksperts Jānis Priednieks ar LIFE projekta "Restoration of the Core Ravine Woodlands of England and Wales" pārstāvjiem apsaimniekotā borelā meža biotopā. Project expert Jānis Priednieks together with representatives of LIFE project "Restoration of the Core Ravine Woodlands of England and Wales" in managed Western taiga habitat. Foto: I. Vilka

Information in media
Materials about protected landscape area and *LIFE* project have been published in newspaper "Latvijas avīze", "Neatkarīgā rīta avīze", "Ziemeļlatvija", "Liesma", "Malienas ziņas", in magazine "Vides vēstis", short articles also in newspaper "Diena". Information about the current events of the project has been available also in different internet news portals.
Events of the project have been shown also in programmes of Latvian Television "Vides fakti" ("Facts of the environment"), "Zaļais īpašums" ("Green property") and "Eirobusiņš" ("Eurobus"), as well as in radio programme "Kā labāk dzīvot" ("How to live a better life") on the 1st channel of Latvian Radio.
Information about the project was regularly available on the home page www.zgauja.lv, as well as on home page of Latvian Fund for Nature www.ldf.lv. Opening of the home page with field trip gathered a lot of interested parties and attracted attention of media.

Projekta mājaslapas atklāšana informācijas centrā Strenčos. Opening of the project home page in informative centre in Strenči. Foto: Z. Pulkstene

Izbraukums uz paraugteritoriju "Krastiņi" pēc projekta mājaslapas atklāšanas. Trip to the pilot area in "Krastiņi" after opening of project home page. Foto: Z. Pulkstene

Apsaimniekošanas pasākumu rezultātu monitorings

Sugu un biotopu monitorings (regulāri novērojumi atbilstoši iepriekš izstrādātai metodikai) uzsākts mežos un zālājos, kuros veikti apsaimniekošanas pasākumi. Monitorings nepieciešams, lai novērtētu, vai apsaimniekošanas pasākumi dod gaidīto rezultātu – labvēlīgi ietekmē sugas un biotopus, kuru dēļ tie tiek

Monitoring of results of management activities

Monitoring of species and habitats (regular observations according to previously accepted methodology) has been started in managed forests and grasslands. Monitoring is necessary in order to assess whether management activities lead to the set goal – favourable influence on species and habitats in which they are carried out – and in

Mednis riesta vietā. A Capercaillie male in a lek site. Foto: A. Petriņš

veikti, un vajadzības gadījumā pasākumus koriģētu. Projekta ietvaros uzsākti sekojoši novērojumi:
• veģetācijas (augu sabiedrību) monitorings zālāju apsaimniekošanas paraugteritorijās;
• medņu uzskaites apsaimniekotajās riesta vietās;
• ķērpju uzskaites uz "atbrīvoto" ozolu stumbriem.
Pirmie veģetācijas monitoringa rezultāti rāda, ka zālāju noganīšanai ir pozitīva ietekme uz augu sugu daudzveidību pļavās. Īpaši tas vērojams sausajās pļavās un vidēji mitrās pļavās. Tāpat pļavās novērojama kūlas daudzuma samazināšanās, kā arī vienas izteikti dominējošas augu sugas izzušana augu sabiedrībās, kas liecina par pozitīvām izmaiņām veģetācijā. Noganīšana ir efektīva, lai apturētu arī pļavu aizaugšanu ar priedēm – jaunās priedes tiek nolauztas un neizdzīvo.
Ik gadus tiek novērtēts medņu gaiļu skaits un izvietojums riesta vietās, kur projekta ietvaros veikti apsaimniekošanas pasākumi. Rezultāti rāda, ka medņu riesta centrs ir novirzījies uz izkopto platību pusi, kas liecina par riestam labvēlīgiem apstākļiem šajās platībās.
Ir uzsākts arī ķērpju monitorings uz ozolu stumbriem, kas atbrīvoti no apkārtējiem krūmiem un jaunākiem kokiem.

Viens no biokokiem – ozoliem, kas atbrīvots no apkārtējiem krūmiem, lai uzlabotu apstākļus gaismu mīlošām sugām. Uz tā stumbra tiek uzskaitītas ķērpju sugas. One of the oaks around which the shrubs have been cut in order to improve conditions for light-demanding species. Species of lichens growing on its trunk have been registered. Foto: J. Plociņa

order to modify the activities where it is necessary.
The following monitoring activities have been started in the framework of the project:
• Monitoring of vegetation in the pilot areas of grassland management;
• Capercaillie counts in managed lek sites;
• Monitoring of lichens on oak-trees cleared from shrubs.

Eksperte Solvita Rūsiņa veic veģetācijas uzskaites paraugteritorijā "Krastiņi". Expert Solvita Rūsiņa registers plant species in the pilot area in "Krastiņi". Foto: I. Čakare

The first results of vegetation monitoring show that grazing has a positive influence on diversity of species of plants growing in meadows. It can be particularly

Veģetācijas monitoringa parauglaukums.Sample plot of vegetation monitoring.
Foto: I. Čakare

Pētījuma sākumā novērotas nozīmīgas atšķirības ķērpju sugu daudzveidībā atkarībā no koku stumbru noēnojuma ilguma - uz klajumā augošiem ozoliem konstatēts par trešdaļu vairāk ķērpju sugu, nekā uz 30 gadus mežā ieaugušiem, un uz pusi vairāk, nekā uz 70 gadus mežā ieaugušiem ozoliem. Uz vides izmaiņām ķērpji reaģē lēni, tādēļ apēnojošo krūmu un koku izciršanas ietekme būs novērojama turpmākajos gados.

Turpmāk

Aizsāktie dabas aizsardzības pasākumi pēc projekta beigām turpināsies. Projekta laikā ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, kā arī jau aizsākta daļa no tajā paredzētajiem pasākumiem. Taču darba vēl ir ļoti daudz, jo, piemēram, vēl atjaunojami ap 1200 ha zālāju un tiem nepieciešams nodrošināt arī uzturēšanu.
Latvijas Lauku attīstības programma ir nozīmīgākais finanšu instruments Latvijā, kas atbalsta biotopu apsaimniekošanu. Ziemeļgaujā, tāpat kā citviet Latvijā, pļavu un ganību liktenis būs atkarīgs gan no tā, vai pieejamais finansējums zālāju uzturēšanai būs pietiekams, gan arī no tā, kādas iespējas pavērs citi saimniekošanas veidi (piemēram, lauku tūrisms, bioloģiskā lauksaimniecība), kas varētu sekmēt dzīvotspējīgu lauku saimniecību atjaunošanos un saglabāšanos.
Dabas aizsardzības plāna ieviešana ir viens no uzdevumiem 2006. gadā dibinātajai biedrībai "Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA", kas apvieno 9 aizsargājamo ainavu apvidū ietilpstošas pašvaldības, vēl 3 blakus esošās pašvaldības, 7 nevalstiskas organizācijas un vairākas citas juridiskas un fiziskas personas, kas ieinteresētas reģiona attīstībā. Biedrības dibināšanas mērķis - veicināt teritorijas ilgtspējīgu attīstību un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu.
Aizsargājamo ainavu apvidus "Ziemeļgauja" pārvaldību, atbilstoši Vides ministrijas stratēģijā 2007.-2009. gadam paredzētajai Dabas aizsardzības pārvaldes reģionālo struktūru veidošanai, ir uzņēmies Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, kas no 2007. gada decembra sāka pildīt šīs funkcijas. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta "pārstāvniecība" Ziemeļgaujā atrodas kopējās telpās ar Lauku partnerību "Ziemeļgauja" – Strenčos, Valkas ielā 16.

observed in dry and mesic grasslands. Diminishing of the amount of the last year's grass is observed in meadows, as well as decrease of domination of one main species of plants which testify that there are some positive changes in the vegetation. Grazing is effective in order to stop overgrowing of meadows with pines – new pines are damaged and cannot survive.
The number of Capercaillie mails and their location in the lek sites managed during the project is monitored every year. The results show that the centre of the lek has moved to the managed area, which testifies that conditions there are favourable for the lek.
Monitoring of lichens growing on oaks cleared from surrounding shrubs and younger trees has also been started. In the beginning of research substantial differences in the diversity of lichen species depending on the length of period spent in shadow have been observed – on oaks growing in open places there are about one third more species of lichens than on trees growing in forests for 30 years and twice more than on trees growing in forests for more than 70 years. Lichens react to changes in the environment very slowly therefore influence of cutting of overshading shrubs and trees will be observed during the coming years.

Future activities

Activities of nature protection initiated during the project shall be continued also after it. During the project the management plan has been elaborated; a part of activities of the plan have been started already. Anyway, a lot has to be done yet, for example, about 1200 ha of grasslands are sill to be restored and they will need maintenance.
The Rural Development Programme for Latvia is the most important financial instrument in Latvia supporting management of habitats. The fate of meadows and pastures in Northern Gauja, as well as in other places in Latvia, shall depend on the fact whether the available funding is sufficient and on the possibilities offered by other types of economical activities (for example, rural tourism, organic farming) encouraging restoration and functioning of viable farms.
Implementation of the management plan is one of the tasks for society "Rural Partnership NORTHERN GAUJA" established in 2006 and uniting 9 municipalities located in the protected landscape area and 3 neighbouring municipalities, as well as 7 non-governmental organisations and several other legal and natural persons interested in development of the region. Aim of the society – to promote sustainable development of the territory and improve living conditions of the people.
North Vidzeme Biosphere Reserve has undertaken management of protected landscape area "Northern Gauja" and has started fulfilling its functions starting from December 2007 in accordance with establishment of regional structures of Nature Protection Board prescribed in the Strategy for Years 2007-2009 of the Ministry of Environment. "Representative office" of North Vidzeme Biosphere Reserve in Northern Gauja is located in the same premises as Rural Partnership "Northern Gauja" – in Strenči, Valkas Street 16.

Projekta īstenotājs: Latvijas Dabas fonds

Sadarbības partneri: A/S "Latvijas valsts meži", kooperatīvā sabiedrība "Zaubes kooperatīvs", valsts SIA "Vides projekti", Vidzemes attīstības aģentūra, Gaujienas pagasta padome un Virešu pagasta padome

Finansētāji: ES LIFE-Daba programma, Latvijas Vides aizsardzības fonds, LR Vides ministrija

Norises vieta: aizsargājamo ainavu apvidus "Ziemeļgauja"

Latvijas Dabas fonds, 2007
Teksts: I. Vilka
Vāku foto: V. Lārmanis, A. Petriņš
Pārskata sagatavošanu un izdošanu finansējusi Latvijas Republikas Vides ministrija
Makets: SIA "MaxMor"
Druka: Jelgavas tipogrāfija

Beneficiary: Latvian Fund for Nature

Project partners: JSC "Latvia's State Forests", cooperative company "Zaubes kooperatīvs", State Limited Liability Company "Vides projekti" ("Environmental projects"), Vidzeme Development Agency, Gaujiena municipality and Vireši municipality.

Financing: EU LIFE-Nature programme, Latvian Environmental Protection Fund, the Ministry of Environment of the Republic of Latvia

Location: Protected landscape area "Northern Gauja"

Latvian Fund for Nature, 2007
Text: I. Vilka
Photo on the covers: V. Lārmanis, A. Petriņš
Preparation and publishing of Layman's Report is financed by the Ministry of Environment of the Republic of Latvia
Layout: "MaxMor"
Print: Jelgava Printing House